

‘Ik dacht, die tekst kan en wil ik zingen. Het ritme, het metrum, de rijm...’

Van links naar rechts: Frans van Deursen, Paul de Munnik en Spinvis.

Frans van Deursen

Alles mocht, zolang de tekst van Vroman maar intact bleef

“Vorig jaar zag ik Adriaan van Dis op televisie het gedicht ‘September’ voorlezen van Leo Vroman. Zo’n licht, weemoedig maar tegelijkertijd heel zwaar gedicht over een dreigend verlies, dat ontroerde mij. Ik dacht, dit kan en wil ik zingen. Het ritme, het metrum, de rijm, het past gewoon goed.

“Ik vroeg verschillende artiesten, onder wie Paul de Munnik, Spinvis en Michiel Borstlap, muziek te componeren onder de gedichten. Ze hadden de volledige vrijheid om met de muziek te stoeien, zolang de tekst maar intact bleef. Michiel Borstlap begon tijdens de opnames nog keurig achter de piano, maar dook er halverwege in. Ging met zijn handen aan de snaren plukken en trekken om geluid los te krijgen. Dat paste heel goed bij het gedicht; Vroman was zelf ook geïnteresseerd in het binnenste van de piano, de snaren, de trillingen. Hij speelde altijd elastiekje: draaide het enkele malen rond, klemde het vast onder de hoek van de keukentafel en dan pling, plong, gebruikte hij zijn handen of zijn mond om muziek te maken.

“In de studio werkte ik met een basisband. Ik had de instrumenten allemaal afzonderlijk kunnen laten spelen en opnemen om het later als een puzzel in elkaar te passen, maar dat wilde ik niet. Het letterlijke live beleven, zorgt voor een spanning in je plaat die je anders niet hebt. Zo hoor je op de opnames de gitaristen snuiven. Juist het authentieke, het levendige wilde ik vangen in de nummers.

“Ik zette het slagwerk in een hoek, de contrabas in de ene kast, de gitaar in de andere kast en dan maar spelen. Deze samenwerking, het samen zoeken naar de balans in de nummers, eerst ietwat rommelig en dan steeds gestroomlijnder tot uiteindelijk die climax van concentratie, dat is wat je je hele leven als muzikant zou willen doen. Het hele album is een blauwdruk van Leo Vroman geworden; de liefde voor zijn vrouw Tineke en de natuur, de impact van de oorlog, de angst van de jappenkampen, zijn geestigheid. Het is een ode aan de man zelf geworden.”

Paul de Munnik

Poëzie is goed te bezingen, als het ritme maar klopt

“Ik had toevallig de tijd toen Frans mij benaderde of ik wilde meewerken. Ik kende Leo Vroman niet, zocht naar een geschikt werk en kwam ‘Borstvogel’ tegen; een gedicht over inspiratie in gevangenschap, die uit de diepste krochten van jezelf naar boven komt. Dat wonder, ik snapte dat, dat gevoel van inspiratie dat in je opwelt en er ineens is. En dat werkte nu ook zo: ik had de tekst, ik voelde het ritme en binnen een half uur had ik de basis geschreven. Zo ging het ook met Frans. We gingen zitten, *let’s do this*, het stond er min of meer in één keer op, heel bijzonder.

“De tekst van Vroman vroeg iets anders van mij, het is zwaarder dan mensen misschien van mij gewend zijn. Ik ben meer van de liedjes. Je gaat uit van een ritme, een opbouw, je structureert het: couplet-couplet-refrein-couplet. Bij gedichten is het abstracter, meer op interpretatie gericht. Als lezer moet je een

De Nacht van Vroman

Leo Vroman (10 april 1915-22 februari 2014) was dichter, tekenaar, beeldend kunstenaar én wetenschapper. Zijn ouders waren Joods en hij vluchtte in 1940 via Engeland naar Nederlands-Indië. Daar kwam hij in verschillende jappenkampen terecht. Na de Tweede Wereldoorlog vertrok hij naar Amerika, waar hij als wetenschapper aan de slag ging. Het Vroman-effect, een verschijnsel bij bloedstolling, is naar hem vernoemd. Op 10 april zou hij honderd zijn geworden. Zijn geboorteplaats Gouda eert hem door deze nacht uit te roepen tot de Nacht van Vroman, op aanmoediging van de dichter zelf: “Ik weet niet of ik de honderd haal, zo niet, vier het dan toch maar.”

beeld maken met de woorden die er staan.

“Toch vind ik poëzie goed te bezingen, een verhaal is ook te zingen. Als het ritme maar klopt. Een gedicht heeft ogenschijnlijk meer vrijheid, al is dat bedrieglijk; dat onderliggende ritme zit wel degelijk in een dichter zijn hoofd. Alles wat goed is heeft een ritme. Het is de kunst om dat te vinden, te ontrafelen; hier zit de versnelling, hier het kernpunt. Het is de taak van de muzikant om dat uiteindelijk te vangen in de muziek.”

Spinvis

De melodie neemt je mee, zoals Vroman dat ook doet

“Eigenlijk mislukt poëzie op muziek altijd. In een hoopje letters op papier zit geen lichaam, bij een liedje hoort een stem, een lijf. Een gedicht staat stil, een liedje beweegt in tijd. Een zanger neemt je mee en je kunt niet meer terug. Ik moest er dus wel even over nadenken en lang zoeken naar een gedicht waar het niet onnatuurlijk voelde om mijn stem om de tekst heen te vouwen. Het was lastig, maar leuk om met een beperking in een opdracht te werken. Normaal groeien tekst en muziek bij mij samen op, als een eenige tweeling. Nu moest ik me houden aan de spelregels.

“De zanger moet nooit tussen het publiek en de tekst in te komen staan. Dus moest ik de muziek bij het gedicht ‘Venezia’ klein en sec houden. Interpretatie is een groot goed. De dichter doet de ene helft, jij als lezer de andere helft, dat is het mooie van poëzie. Ik heb de melodie geprobeerd zo te maken dat je wordt meegenomen, zoals Vroman dat ook doet. Je bent aanwezig in het gedicht, je zit werkelijk in dat bootje in Venetië.

“Ik lees veel poëzie. ’s Morgens lees ik bij een kopje koffie twee of drie gedichten, dat kleurt gelijk je hele dag. Ik kreeg ooit bij een juryrapport de opmerking dat mijn teksten bijna poëzie waren. Dat vond ik opmerkelijk, alsof dat het hoogste streven is, poëzie. Volgens mij willen dichters juist graag muzikant zijn; alle schrijvers poseren tegenwoordig met een gitaar. Peter Buwalda en Nico Dijkshoorn maken een soort ideaalbeeld van de muzikant. De romantiek van de rock ‘n roll is iets waar ze zich graag aan spiegelen. Waarom ze dat bij poëzie niet kunnen vinden, dat is een hele goeie vraag.”

Rijken hebben het ook niet makkelijk

tv Willem Pekelder

Bankier baron Van Slingelandt leest Jesse Klaver (GroenLinks) de les.

Hoe actueel! In de week dat ABN Amro-topman Rik baron van Slingelandt in de Kamer verdedigde dat bankiers, ondanks de door hen veroorzaakte financiële crisis, toch echt recht hebben op nóg hogere salarissen, begon SBS6 met de nieuwe dramaserie ‘Gouden bergen, de rijken hebben het ook niet makkelijk’. Met dit verschil dat het bij SBS over nieuwe rijken gaat en Van Slingelandt natuurlijk oud geld is. Meldde Journaal-verslaggeefster Eva Wiessing dáárom zo nadrukkelijk zijn adellijke titel? Om aan te tonen hoe ordi het eigenlijk is als een edelman het steeds maar heeft over de ‘noodzaak’ van loonsverhoging voor de superrijken?

Dat het er bij de nouveaux riches nogal goedkoop aan toe kan gaan, weet iedereen die af en toe ‘RTL Boulevard’ kijkt. Ook in Gouden bergen is dat het geval. Zit lesbiene Eline (Eva Duijvestein) aan een etentje, wordt haar gevraagd: “Zeg, gebruiken lesbo’s vaak apparaten in bed?” Tegelijkertijd klinkt verderop aan tafel: “Wat een heerlijk worstje!”

De makers van Gouden bergen wilden een geloofwaardige reeks. Of ze daarin zijn geslaagd is na drie delen (twee profafleveringen in januari en de echte start deze week) nog de vraag. Dat álle problemen in de serie worden veroorzaakt door mannen – Roderick en Jaap gaan vreemd, Bert-Jan wordt gearresteerd wegens fraude, en Vincent valt in Frankrijk van een berg en raakt in coma – is niet erg reëel, maar dramatisch verdedigbaar.

Maar dat twee niet-lesbo’s (Chantal en Annelore) een erotische webcamshow starten (tsja, ‘t is geen ‘Gooische vrouwen’, dit SBS-dra-

ma), zal zelfs in Bergen aan Zee, waar de serie zich afspeelt, toch geen dagelijkse praktijk zijn. Zeker als je weet dat Chantal (Tina de Bruin) in de rouw zou moeten zijn over haar in coma liggende man Vincent (Viggo Waas). Staat tegenover dat Chantal natuurlijk wel een echte nouveau riche-naam is. Zoals ook het ‘out of the box’-denken van Jaap (Diederik Ebbinge) volgens mij iets heel moderns is.

En dat belegger Bert-Jan (Vincent Croiset) drie à vijf miljoen achterover heeft gedrukt, willen we na alle bankschandalen in de echte wereld ook direct geloven. Het geld ligt wel in een stationskluisje – Geloven we dat? Mwhaa –, dat Bert-Jans dochter Amy (Charlotte Bakker) na veel gezeur van haar moeder (Margo Dames) eindelijk openpeutert. Uiteraard altijd goed voor een vette dorpsroddel, realiseer ik me opeens (‘Zeg, wist je dat die van Bert-Jan er in één maand drie miljoen deurheen heeft gejaagd? Geld lag in een kluis op het station. “Is ‘t echt?” “Ja, ‘t is echt!”).

U begrijpt, toen ik eenmaal aan de nieuwe rijkdom had geroken, was er geen houden meer aan. Hup, snel naar ‘Programma gemist’ van Net5. Daar had ik een titel gezien die maar in mijn brein was blijven rondzoemen: ‘Bagels & bubbels’. Vooral vanwege die ‘bubbels’ natuurlijk. Immers, bubbels = champagne; en champagne + Net 5 = weelde!

Het idee achter deze romantische comedy is leuk: arme bakkerszoon Rick (Egbert Jan Weeber) wordt verliefd op topmodel Noa (Bracha van Doesburgh). Maar de uitwerking van dit spannende contrast stelde in aflevering één teleur. Er zat weinig vaart in, en de grappen vielen tegen. Maar wie weet, is het leven van de nieuwe rijken wel gewoon oersaai.

Twee niet-lesbo’s in een erotische webcamshow, dat zal zelfs in Bergen aan Zee geen dagelijkse praktijk zijn

